

**GLAVNE DOLOČBE
TRETJEGA ENERGETSKEGA PAKETA**

**Ana Stanič
3. marec 2010**

Obseg pregleda

---

1. Uvod
1. Glavne določbe
  - 2.1 Dejansko ločevanje dejavnosti dobave in proizvodnje od delovanja omrežja
  - 2.2 Režim izjem
  - 2.3 Certificiranje operaterjev prenosnih sistemov
  - 2.4 Dolžnosti operaterjev
  - 2.5 Naloge Javne Agencije RS za energijo (Agencija)
  - 2.6 Agencije za sodelovanje energetske regulatorjev (ACER)
  - 2.7 ENTSO-ji
  - 2.8 Regionalno sodelovanje
3. Ukrepi Evropske komisije

1. *Tretji energetska paket (TEP)*

- Raziskava Evropske komisije iz leta 2007 je odkrila resne ovire za konkurenco na energetske trgu, in sicer:
  - Čezmerno koncentracijo trga
  - Pomanjkanje integracije trga
  - Pomanjkanje čezmejnih povezav
  - Pomanjkanje preglednosti
- Osnutek TEP je bil pripravljen septembra 2007, čemur je sledilo 18 mesecev političnega usklajevanja
- **TEP vsebuje tri uredbe in dve direktivi:**
  - Direktivi o notranjem trgu s plinom in električno energijo
  - Uredbo o ustanovitvi ACER
  - Uredbi o pogojih za dostop do omrežja za čezmejne izmenjave električne energije in zemeljskega plina

<http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ%3AL%3A2009%3A211%3ASOM%3ASL%3AHTML>

1. *TEP in evropsko pravo*

- **Razlika med direktivami in uredbami:**
  - Uredbe veljajo neposredno, medtem ko morajo direktive države članice prenesti v svoj pravni red
  - Uredbe imajo neposredni horizontalni in vertikalni učinek
  - Določene določbe direktiv imajo vertikalni učinek
- Slovenija mora uskladiti zakonodajo z določbami direktive do **3. 3. 2011**
- Določbe uredb se bodo začele uporabljati **3. 3. 2011**

2.1 Dejansko ločevanje

- **Tri opcije dejanskega ločevanja operaterjev prenosnih sistemov (TSO)**
  1. Lastniško ločevanje - Ownership Unbundling (OU)
  2. Samostojni operater prenosnega sistema - Independent System Operator (ISO)
  3. Neodvisni operater prenosnega sistema - Independent Transmission Operator (ITO)
- + Izvzetje [člena 9(4)]: TSO, ki niso del vertikalno integriranega podjetja, lahko odstopajo od OU do marca 2013
- **Slovenija mora zagotoviti dejansko ločevanje do 3. marca 2012**
- **Dva pravno ločena javna organa STA LAHKO lastnika TSO in podjetja, ki opravljata dejavnosti dobave ali proizvodnje plina ali električne energije**

2.1 Dejansko ločevanje - opcije

- OU** Ista/e oseba/e NE SME/JO izvajati neposrednega ali posrednega NADZORA nad prenosnim omrežjem ali upravljavcem prenosnega omrežja in HKRATI IZVAJATI NADZOR ali uveljavljati pravice nad podjetjem, ki opravlja dejavnosti dobave ali proizvodnje plina ali električne energije in obratno [**Člen 9(1)-2**]
- ISO** Ločen pravni subjekt prevzame tehnično in administrativno upravljanje prenosnega omrežja, vertikalno integrirano podjetje (VIP) pa obdrži lastništvo nad omrežjem [**Člen 14**]
- ITO** Podobno kot ISO, vendar dopušča bistveno tesnejšo povezavo med VIP in ITO [**Člen 17-21**]
- Neodvisnost organov: uprave **NE** imenuje VIP, temveč nadzorni organ; v času od treh let pred imenovanjem v ITO večina članov ne sme imeti nobene strokovne funkcije ali odnosa z VIP ali delničarji; večina članov uprave ITO se v VIP ne more vrniti najmanj 4 leta
  - VENDAR predstavniki VIP sodelujejo v nadzornem organu
  - VIP-u je omogočeno vodenje naložbene strategije (a pod določenim regulativnim nadzorom)

OPCIJLISO IN ITO SAMO ZA VIP, KI SO OBSTAJALA NA DAN 3. 9. 2009

2.2 Režim izjem

- **Ni bistvenih sprememb**
- **Izjema za novo plinsko infrastrukturo VEČJEGA OBSEGA [Člen 36 PD]**
  - Novi povezovalni plinovodi, obrati UZP in skladišča večjega obsega so lahko izvzeti iz OU, obveznosti zagotovitve dostopa tretjim osebam (TPA), dostopa do skladišč itd.
  - Izjema se lahko dodeli samo za določen čas
  - Pogoji za odobritev vkliučujejo: da se z investicijo poveča oskrba ter zanesljivost oskrbe, da je raven tveganja tako visoka, da investicije ne bi bilo možno izpeljati brez odobritve izjeme; da je infrastruktura vsaj pravno in funkcionalno ločena od operaterja, ki jo gradi
  - Če gre za čezmejno infrastrukturo, mora ACER podati posvetovalno mnenje
  - Agencija mora obvestiti Komisijo o vsaki izjemi
- Podobni pogoji za odobritev izjeme za **izgradnjo NOVIH ENOSMERNIH daljnovodov [Člen 17 EU]**
- Začasne izjeme glede TPA v primeru, da bi dostop onemogočil izvajanje obveznosti javnih storitev ali povzročil to resne ekonomskih ali finančnih težav s pogodbami “vzemi ali plačaj”

2.3 ***Certificiranje operaterjev prenosnih sistemov***

- Operaterja prenosnega omrežja (TSO) bo najverjetneje certificirala Agencija
- Agencija mora sprejeti odločitev v štirih mesecih po prejemu vloge
- Če odločba o zavrnitvi ni izdana v tem roku, velja certifikacija za odobreno
- Imenovanje ISO mora odobriti Komisija; zelo obsežni pogoji
- **Certificiranje operaterjev iz tretjih držav [Člen 11]**
  - Operaterji, ki so v lasti ali pod nadzorom energetskega podjetja/osebe zunaj EU, morajo delovati v skladu s pravili OU iz člena 9 ter zagotoviti, da ne bodo ogrozila zanesljivosti oskrbe z energijo Slovenije ter Evropske skupnosti
  - Agencija mora obvestiti Komisijo o zahtevi ter jo zaprositi za mnenje, preden izda odločbo
  - Člen začne veljati marca 2013

2.4 Dolžnosti operaterjev

- Operaterji prenosnega omrežja, skladišča in sistema UZP morajo:
  - Delovati pod ekonomskimi pogoji in tako zagotoviti odprtost trga
  - Biti nediskriminatorni do uporabnikov
  - Zagotoviti dostop tretjim strankam (TPA) na podlagi potrjenih in objavljenih tarif (Slovenija mora sistem TPA sprejeti do 3. 3. 2012)
  - Objavljati pregledne in objektivne tarife ter metodologije za izračun
  - Zagotoviti zaupnost podatkov, ki jih dobijo med izvajanjem dejavnosti
  - Ločevati računovodske izkaze ter zagotoviti Agenciji vpogled, če jih le-ta potrebuje za opravljanje svojih dejavnosti
[Členi 13, 16, 23, 30, 32 in 33]
- Pravno in funkcionalno ločevanje upravljavca sistema skladiščenja od lastnika prenosnega omrežja v primeru ISO **[Člen 15]**
- Tudi operaterji skladiščnih sistemov, distribucijskih sistemov in sistemov za UZP morajo biti imenovani
- Slovenija se lahko odloči za pogodbeni (nTPA) ali reguliran dostop (rTPA) do skladišča

2.4 Dolžnosti operaterjev

- nTPA: Agencija zahteva od operaterjev skladišč, da objavijo svoje glavne pogoje za uporabo skladišč
- rTPA: Agencija sprejeme ukrepe za dostop do skladišč na podlagi objavljenih tarif in/ali drugih pogojev uporabe skladišč

- **Operaterji distribucijskih sistemov**
  - Operater mora biti samo pravno in funkcionalno ločen od VIP **[Člen 26]**
  - Slovenija se lahko odloči za izjemo v primeru VIP-ov, ki oskrbujejo manj kot 100.000 odjemalcev
  - Izjema za zaprta distribucijska omrežja, dodana v drugem branju **[Člen 28]**
    - Država članica lahko omrežje, ki je na geografsko omejenem industrijskem območju, poslovnem območju ali območju za skupne storitve, ki ne oskrbuje gospodinjstev, klasificira kot zaprto distribucijsko omrežje
    - Primeri zaprtega distribucijskega omrežja: železniške postaje, letališča, bolnišnice ali obrati kemične industrije
    - Lahko so izvzeti iz predhodne odobritve tarif

2.5 *Pristojnosti in obveznosti Agencije*

- Krepitev pristojnosti in obveznosti Agencije
- Slovenija mora zagotoviti neodvisnost Agencije ter ji omogočiti učinkovito in hitro izpolnjevanje TEP, ki vključuje izrekanje kazni zoper kršitelje
- Mandat članov upravnega odbora traja od 5 do 7 let, obnovljiv pa je enkrat
- **Ključne naloge:**
  - Promocija notranjega energetskega trga EU, in NE domačega trga
  - Regionalno sodelovanje
  - Razvoj čezmejnih prenosnih zmogljivosti
  - Certificiranje operaterjev
  - Spreminjanje ali odobritev tarif
  - Odobritev vseh sporazumov med VIP in operaterji prenosnih omrežij
  - Ukrepanje zoper energetska podjetja, ki ne poslujejo v skladu z
energetsko zakonodajo EU

2.6 ACER

- Vlogo bo prevzel od ERGEG
- Naloge bo začel opravljati s 3. marcem 2011
- Je ločena pravna oseba
- Direktor; Odbor regulatorjev bo sestavljen iz predstavnikov nacionalnih regulatorjev ter enega predstavnika Komisije; Upravni odbor bo imel 9 članov: 2 imenuje Komisija, 2 Parlament in 5 Svet EU
- **Glavne naloge [Členi 6 – 8 Uredbe]:**
  - Okvir za sodelovanje nacionalnih regulatorjev
  - Odobri izjemo za čezmejnovo novo plinsko infrastrukturo, če se o tem nacionalni organi ne morejo dogovoriti **[Člen 36 PD]**
  - Pripravi okvirne smernice ter poda mnenje glede omrežnih kodeksov, ki jih pripravljajo ENTSO-ji
  - Ugotavlja pomanjkljivosti v 10-letnem investicijskem načrtu
  - Svetuje Komisiji, zlasti pri odločanju o skladnosti odločitev nacionalnih regulatorjev s smernicami, ki bodo sprejete v skladu s uredbami

2.7 *ENTSO*-ji

- Eden od ključnih vidikov TEP je ustanovitev Evropskih omrežij operaterjev prenosa plina in električne energije [**Uredbi**]
- ENTSO-ji so prevzeli vlogi GTE+ ter TSO za električno energijo:
  - Prevzeli bodo vodilno vlogo pri načrtovanju okvirnih smernic in omrežnih kodeksov
  - Sprejeli bodo nezavezujoče 10-letne načrte razvoja omrežij
  - Pripravljali bodo poletno in zimsko ter dolgoročno napoved ustreznosti sistema

2.8 *Regionalno sodelovanje*

- Regionalne pobude imajo še naprej glavno vlogo v TEP
- V EU obstaja 7 regij za električno energijo in 3 regije za plin
- Nacionalni regulatorji so zdaj dolžni sodelovati na regionalni ravni z namenom integracije nacionalnih trgov na eni ali več regionalnih ravneh **[Člen 7]**
- ERGEG je ustanovil novo Skupino za regionalne pobude
- Ključ za usklajevanje smernic ter omrežnih kodeksov
- Izziv bo zagotoviti, da se različne regije razvijajo v isti smeri

3. *Ukrepi Evropske komisije*

- 25. junija je EK na podlagi 226. člena Pogodbe o ES poslala 25 državam članicam uradni opomin zaradi domnevnih kršitev evropskega pravnega reda na področju notranjega trga z električno energijo in plinom
- Dvofazni postopek
  - Upravni postopek (uradni opomin, obrazloženo mnenje)
  - Sodni postopek pred sodiščem Evropskih skupnosti
- **Zoper Slovenijo:**
  1. Da operater prenosnega omrežja za električno energijo (i) ne objavlja vseh informacij o razpoložljivih zmogljivostih prenosnega omrežja; (ii) ne objavlja, po kakšni metodi izračunava zmogljivost omrežja; (iii) upravljanje zmogljivosti omrežja mora biti izboljšano (dnevni in regionalni)
  2. Da operater omrežja za plin (i) ne zagotavlja neprekinjenega in stalnega dostopa do omrežja za tretjo stran; (ii) ne objavlja redno svežih informacij o podrobnostih in pričakovanem trajanju vzdrževanja ter vplivu le tega na omrežja in (iii) ne objavlja dolgoročne napovedi razpoložljivih zmogljivosti

3. *Ukrepi Evropske komisije*

---

3. Alternativni postopek za reševanje sporov med dobavitelji in končnimi porabniki ni predpisan v slovenski zakonodaji (temveč samo za določene uporabnike prenosnega omrežja)
  4. Javna agencija RS za energijo ni podala zagotovil, da so za kršitelje *acquisa* EU predpisane kazni
- Trenutno tečejo štiri sodni postopki vezane na EU energetske zakonodajo, lani je Sodišče Evropskih skupnosti izdalo sodbe zoper Belgije in Švedske za kršitve drugega energetskega paketa